

HOGER INSTITUUT VOOR GEZINSWETENSCHAPPEN  
Centrum voor Volwassenenonderwijs

**Projectbegeleider: Tim Vanhove**  
**Academiejaar: 2004-2005 – 1MA**

**Mijn ouders: 'Doodgewoon anders'**  
Opgroeien met holebi-ouders

Projectthema: Relaties en seksualiteit bij jongeren

Frieda De Ridder  
Nadia Spitaels  
Janique Van Damme  
Peter Van Der Capellen

## INHOUDSTAFEL

1. Ter inleiding	p.3
2. De 'coming-out' van een ouder	p.4
3. Hoe gaat het kind om met de homoseksualiteit van de ouder?	P.4
4. Moeilijke kantjes van homoseksueel ouderschap	p.6
5. Psychologische ontwikkeling en afwezigheid van een vader	p.7
6. De meemoeder: de niet biologische moeder of de sociale moeder	p.9
7. Wat hebben kinderen wel nodig?	P.10
8. Verschillende manieren van bevruchting	p.10
8.1 Inseminatietechnieken	
8.2 Fertilisatietechnieken	
8.2 Zelfinseminatie of geslachtsgemeenschap	
9. Kiezen voor een donor?	p.12
10. Juridische achtergronden	p.13
10.1 Afstammingsregels	
10.2 Verschillen tussen heteroseksueel en homoseksueel ouderschap	
10.3 Juridische argumenten tegen homoseksueel ouderschap	
10.4 Homoseksueel ouderschap en de mensenrechten	
10.5 Naar een regeling van homoseksueel ouderschap?	
11. Tot slot	p.18
12. Bibliografie	p.19

## 1- Ter inleiding

De dag van vandaag wordt de vanzelfsprekendheid van het traditionele gezin meer en meer in vraag gesteld, dit ligt mee aan de basis van de vele maatschappelijke ontwikkelingen die we tot op heden hebben gekend. We stellen ons dan ook de vraag of we 'het traditionele gezin' nog als het ideale gezin mogen beschouwen en of jongeren ook kunnen worden opgevoed binnen een homoseksuele relatie. Een twintigtal jaren geleden was dat nog zo goed als ondenkbaar. Wat echter niet wil zeggen dat lesbische moeders en homoseksuele vaders geen kinderwens zouden hebben gehad (Warmerdam, 1998; Meulenbelt, 1993).

Vandaag de dag is er een grotere openheid rond 'homo-ouderschap', maar ondanks deze openheid bestaan er nog vooroordelen, deze zijn echter niet kwaadaardig maar berusten eerder op een onwetendheid (Moor, 2004).

De onwetendheid willen wij met ons groepje in alle bescheidenheid een beetje uit de wereld helpen door dit project en wel door een aantal thema's aan te halen zoals: "Hoe komen deze ouders aan het kind en hoe ervaren beide dit, hoe zit het met de psychologische ontwikkeling van het kind, hoe ervaart de meemoeder dit alles"?

Ook lichten we de juridische kant toe, want daar worden de holebi ouders nog steeds gediscrimineerd.

De vooroordelen kunnen efficiënt weggewerkt worden door sterk gefundeerde tegenargumenten. Zo is er het vooroordeel dat homoseksuele ouders een afkeer zouden hebben van een kind van het andere geslacht en zodoende geen goede ouder zouden kunnen zijn. De ouders zouden gefixeerd zijn op seks en hierdoor sneller neigen naar kindermisbruik. Hier tegenover kan men met zekerheid stellen dat kinderen krijgen voor homoseksuelen geen evidentie is, het is een weloverwogen keuze dus er kan geen twijfel bestaan rond de gewenstheid van het kind. Ook zouden de kinderen van homoseksuele ouders meer kans lopen op gedragsstoornissen, psychiatrische problemen en een gestoorde geslachtsidentiteit. De kans zou groot zijn dat ze later zelf homoseksueel worden.

Onderzoeken stellen vast dat homoseksuele ouders regelmatig contact hebben met vrienden van het andere geslacht (meer dan bij hetero koppels), zodat het kind de kans krijgt om zich met het andere geslacht te identificeren; alsook dat twee ouders van hetzelfde geslacht geen duidelijke rolverdeling in de opvoeding hebben, er wordt niet één persoon aanzien als de primaire verzorger, ze geven met zijn twee gelijke aandacht wat de ontwikkeling van het kind alleen maar ten goede komt. Het laatste vooroordeel is dat het kind in een sociaal isolement zou geraken, maar men vergeet dat homoseksuelen meestal een brede interesse hebben voor cultuur en dat zij nog met vrienden van het ander geslacht in contact komen zoals hierboven vermeld. Per definitie zijn homoseksuelen baanbrekers in een nieuwe manier van opvoeden (Vleerlaag, 2004).

Onze aandacht wordt gevestigd op het feit dat de meerderheid van de kinderen die de dag van vandaag opgroeien met een homoseksuele ouder, verwekt werden binnen een vroegere heteroseksuele relatie. Dit wordt vaak over het hoofd gezien daar er wel eens wordt gezegd dat het een trend zou zijn binnen lesbische relaties om kinderen te krijgen via kunstmatige inseminatie (de Haas, 1993:1; Meulenbelt, 1993:9).

## 2- De 'coming-out' van een ouder

Het komt vaak voor, dat mannen en vrouwen, al jarenlang in een heteroseksuele relatie zitten en hun gezin hebben uitgebreid met enkele nakomelingen, voordat één van de partners uitkomt voor zijn of haar homoseksuele aard. Dit heeft tot gevolg dat deze kinderen geconfronteerd worden met het feit dat hun vader of moeder homoseksueel is, wat op zich al een grote impact heeft op het hele gezin. Zowel de kinderen, alsook de heteroseksuele partner, komen in een situatie terecht waarin ze nogal wat te verwerken krijgen. Ten eerste, de homoseksuele geaardheid waar ze meestal totaal geen weet van hadden en ten tweede de conflictsituatie die kan ontstaan tussen de beide partners, de biologische ouders, met als mogelijk (waarschijnlijk) gevolg een breuk tussen deze twee (de Haas, 1993:4; Vlaeminck, 2001:151).

Het zijn voornamelijk de conflictsituaties, die aan een scheiding vooraf gaan, waar kinderen het meestal heel moeilijk mee hebben. De veranderde financiële positie van de ouders na de scheiding kan mee aan de basis liggen van het ontstaan van psychosociale problemen. De ruzies voor en tijdens de eventuele echtscheiding en de spanningen die erdoor ontstaan ervaren de kinderen als erger dan het 'plotse' homoseksueel zijn van de ouder. Het is mogelijk dat het kind zich bedrogen en buitengesloten voelt door de homoseksuele ouder omdat die een aspect van zijn persoonlijkheid, ook voor het kind, al die tijd verborgen heeft gehouden (Meulenbelt, 1993: 85).

Wanneer de ouder een nieuwe relatie aangaat, ontstaat er voor het kind ook een nieuwe gezinssituatie waaraan het zich moet aanpassen. Er wordt gependeld tussen de twee nieuwe gezinnen, het homoseksuele gezin en het andere gezin, wat ook voor de nodige spanningen kan zorgen bij het kind, de biologische ouders en niet te vergeten hun nieuwe partner (de Haas, 1993:4).

De mogelijkheid bestaat dat het kind zich in eerste instantie gaat afzetten tegen de homoseksuele ouder, dit uit loyaliteit met de gedupeerde ouder. Hierdoor wijst men ons op het grote belang van de wijze waarop beide ouders met deze nieuwe en vaak pijnlijke situatie omgaan. Vergelijkbare reacties kan men ook vaststellen bij echtscheidingen in het algemeen.

Meestal maakt het kind een proces door van verwerken, aanvaarden en het naar buiten treden. Dit laatste hangt heel nauw samen met de manier waarop de buitenwereld, de directe leefomgeving van het kind, tegenover homoseksualiteit staat.

## 3- Hoe gaat een kind om met de homoseksualiteit van de ouder?

Uit liefde, respect en loyaliteit voor de ouder wensen kinderen de homoseksualiteit van de ouder te aanvaarden en te respecteren, dat zullen ze ook naar de buitenwereld toe manifesteren. Dit betekent niet dat deze kinderen hierover geen angsten en twijfels kunnen hebben (de Haas, 1993:5).

Jongeren willen net zo zijn als de anderen en het feit dat ze opgroeien bij twee moeders of vaders maakt hen in de ogen van sommige mensen anders, hoewel ze zelf vinden van niet. Het is belangrijk dat deze kinderen contact hebben met andere jongeren in dezelfde situatie (Vleerlaag, 2004).

Kinderen voelen heel goed aan hoe en wanneer ze met de seksuele geaardheid van de ouder naar buiten kunnen treden. Ze vinden het niet altijd vanzelfsprekend om openlijk over hun uitzonderlijke gezinssituatie te praten en gaan bepaalde strategieën ontwikkelen om hun omgeving in te lichten. Sommigen zullen hun thuissituatie pas duidelijk maken aan derden als er een ontmoeting nadert (disclosure). Er zijn echter ook kinderen die de nieuwe situatie zullen trachten te verbergen en die zwijgen er in alle talen over (non-disclosure). Anderen gaan dan weer zover, dat ze de homoseksuele ouder bepaalde beperkingen zullen opleggen (limitation controle), bijvoorbeeld het expressief uiten van homoseksueel gedrag in gezelschap (Bezzet, 1998).

Anderzijds zijn er kinderen die heel enthousiast en in alle openheid met hun verhaal naar buiten zullen komen.

Getuigenis van een meisje van 16:

*'De hele klas weet het inmiddels. Ik heb het ze zelf verteld. De reacties waren over het algemeen positief, soms een beetje lacherig. Mijn vader is zelfs meegegaan op schoolkamp. Ze mogen mijn vader erg graag.'* (de Haas, 1993).

Dit is allemaal sterk afhankelijk van de leeftijd, het geslacht, de persoonlijkheid van het kind en het sociale milieu waarin het opgroeit. Er wordt wel op gewezen dat de meeste onderzoeken vrijwel geen betrekking hebben op de lagere sociale milieus en de lagere opleidingen, wat mogelijk inhoudt dat eventuele andere normen en waarden bepalend kunnen zijn voor de aard van de reacties.

De sociale netwerken rond het gezin spelen een niet te onderschatten rol in de acceptatie van de homoseksualiteit van de ouder. In de meeste situaties blijkt de nabije familie en vrienden de anders geaardheid te aanvaarden. Er wordt ook opgemerkt dat de vriendenkring van lesbische gezinnen met kinderen hoofdzakelijk blijkt te bestaan uit heteroseksuele gezinnen met kinderen. De lesbische subcultuur zou eerder gericht zijn op volwassenen en bood weinig ruimte aan vrouwen met kinderen, hierdoor hadden zij het gevoel tussen twee stoelen te vallen (Brewaeyts, 1995).

Er werd in 1980 wel al gesuggereerd in publicaties van Lewis dat kinderen van lesbische moeders er baat bij kunnen hebben om contacten op te bouwen met kinderen uit soortgelijke gezinsvormen, zodat ze niet het gevoel zouden hebben de enigen te zijn. Vooral tijdens de adolescentie zou dit een belangrijke rol spelen in het welzijn van deze jongeren (Brewaeyts, 2001:8; de Haas, 1993:6 ).

Er kan dus worden gesteld dat er meestal geen sprake is van ernstige stigmatisering. Vaak stelt het kind achteraf vast, wanneer het aanvankelijk angstig was voor negatieve reacties en afwijzing, dat dit meestal helemaal niet nodig was. De angst waar deze jongeren meestal mee zitten heeft in mindere mate te maken met het gegeven dat één van de ouders homoseksueel is, maar meer met de angst om zelf als homoseksueel te worden beschouwd (de Haas, 1993).

Getuigenis van een jongen van 15:

*'Ik praat er niet zo gemakkelijk over. Ze denken al gauw dat je het zelf ook bent. Niet dat ik daar moeite mee zou hebben, maar je krijgt het toch moeilijk met je omgeving.'*

Homoseksualiteit zou absoluut niet worden beïnvloed door de homoseksuele geaardheid van de ouders (de Haas, 1993:7).

Vooraf tijdens de adolescentie, wanneer jongeren aansluiting gaan zoeken bij een jeugdsubcultuur, kan de druk om zich te conformeren binnen een groep erg groot zijn. Het is juist tijdens deze periode dat jongeren erg gevoelig en kwetsbaar zijn. En het lijkt haast geen twijfel dat ze zullen worden geconfronteerd met een aantal homofobische reacties. Meestal gaat het maar om flauwe grappen of wordt er lacherig over gedaan. De

stress die dergelijke situaties kunnen veroorzaken heeft volgens onderzoeken geen blijvend effect gehad op het algemene welzijn van de jongeren (Brewaey, 2001).

Ter illustratie enkele getuigenissen:

Een adolescent: *'Ik durfde aan niemand vertellen dat mijn vader zo is. Ja, ik denk dat, ook al is het mijn vader, ik me toch schaamde. Ik wilde mijn vrienden niet kwijt en ik wilde niet in de positie komen dat ik mijn vader moest verdedigen. Toen ik de grote stap zette en het aan mijn beste vriendin vertelde, was ik heel bang voor negatieve reacties. Maar ze probeerde me te begrijpen en voelde met me mee, voor zover je op je elfde al met iemand mee kunt voelen. Echt begrijpen kon ze me natuurlijk niet, omdat ze niet in dezelfde positie zit. Ik ging steeds een stapje verder. Naarmate er meer positieve reacties kwamen, werd ik sterker en steeds minder bang.'* (de Haas, 1993:6).

Jongen van 16 jaar: *'Kinderen die uit een homoseksueel gezin komen moeten hun situatie gewoon aanvaarden en genieten van het leven, je kunt de feiten niet veranderen en we zijn allemaal gelijk ondanks onze seksuele voorkeur.'*

Jongen van 15 jaar: *'Het was misschien een gekke opvoeding maar een hele leuke, zelf weet ik niet of het uitmaakt of je wel of niet opgroeit met een vader en een moeder. Ik denk niet dat het zoveel verschil maakt hoe een man of vrouw opvoedt. Ik accepteer de dingen gemakkelijker en ik merk ook dat ik met meisjes om kan gaan net zoals met jongens.'*

Jongen van 20 jaar: *'Ik ben niet anders dan anderen, sta hooguit wat toleranter tegenover homoseksualiteit. Het maakt mij helemaal niet uit wie je kiest als je maar gelukkig bent. Ik denk wel dat als ik met een vrouw een kind zou hebben een man zou zoeken die een belangrijke rol speelt in zijn leven. Dat maakt het voor een kind allemaal wat vertrouwder en normaler.'* (Warmerdam, 2003).

#### 4- Moeilijke kantjes van homoseksueel ouderschap

Er wordt vastgesteld dat er nog maar relatief weinig wetenschappelijk onderzoek werd verricht naar situaties zoals hiervoor beschreven, maar er wordt wel op gewezen dat men evenmin mag uitsluiten dat kinderen met een homoseksuele ouder problemen zouden kennen waarvoor ze mogelijk professionele hulp nodig zouden hebben. Tijdens de hele discussie over het homoseksuele ouderschap en de studies over dit onderwerp, wordt er uitgegaan van het belang van het kind. De vraag wordt gesteld hoe deze kinderen zich verder ontwikkelen. Door wie worden ze in hoofdzaak opgevoed? Worden ze gepest op school? Worden ze vaker uitgesloten?

'Homo-ouders' zouden er ook extra zorgen bij krijgen. Deze ouders worstelen met tal van vragen over de verdere ontwikkeling van hun kind, maakt het wel vriendjes op school? Wordt het niet gepest? Ze stellen zich de vraag hoe ze het hun kind allemaal moeten uitleggen en maken zich zorgen over hun reactie en zijn bang dat het kind misschien liever zou opgroeien in een 'normaler' gezin (Vleerlaag, 2004).

De schaarse onderzoeksresultaten worden meestal gebruikt om te kunnen aantonen dat, de bepaalde maatschappelijke stereotiepe ideeën die bestaan rond homoseksueel ouderschap, kunnen worden gerelativeerd. Bovendien zegt men dat er zo goed als geen sprake is van sociale uitsluiting, stigmatisering of andere conflicten ten aanzien van het kind dat opgroeit met homoseksuele ouders. Helaas is onze samenleving nog niet helemaal vrij van homofobische trekken. Volgens Dr. Nadaud, specialist in de kinderpsychiatrie, zijn het dan ook niet de homoseksuele ouders die het probleem vormen, maar wel de perceptie van die groep binnen de samenleving.

Er wordt ook gewezen op mogelijke moeilijkheden die lesbische moeders kunnen ondervinden om na een echtscheiding gelijke rechten over hun kinderen te krijgen. Het vooroordeel stelt ook dat lesbische vrouwen over minder moederlijke eigenschappen zouden beschikken. De psychoseksuele ontwikkeling van hun kinderen zou mogelijk verstoord geraken met als gevolg, dat zij later een grotere kans op homoseksuele gerichtheid zouden ontwikkelen waardoor deze jongeren dan emotionele problemen zouden krijgen (Brewaeyts, 2001; de Haas, 1993; Warmerdam, 1998).

## 5- Psychologische ontwikkeling en afwezigheid van een vader

Wat uit de meeste studies naar voren komt, is dat het 'rolgedrag voor de kinderen' bij ouders toch een belangrijk punt blijkt te zijn (Warmerdam, 1998).

De eerste 3 tot 5 levensjaren zijn een kritische periode voor het ontwikkelen van een gezonde geslachtsoriëntatie. Gedurende hun tweede levensjaar ontwikkelen kinderen hun geslachtsidentiteit, deze wordt gestuurd door de sociaal en culturele omgeving waarin ze opgroeien, maar vooral door hun biologische oorsprong. Rond het derde levensjaar weten ze zichzelf en anderen geslachtelijk te klasseren. En leggen ze ook het verband met hun geslachtsorganen (Money, 1972).

Tegen de leeftijd van vier jaar, beseffen kinderen dat ze niet van geslacht kunnen veranderen, ook niet door andere kleren aan te doen, of andere spelletjes te spelen, of door van naam te veranderen. Dit besef brengt ook mee dat ze weten welke rollen er aan hun geslacht toebedeeld worden. Deze komen mede tot stand door onder andere de bekrachtiging van de ouders en de omgeving door conditionering, door imitatie en door hun cognitieve ontwikkeling (Thienpont, 2004).

Er wordt geopperd door de samenleving dat kinderen die opgroeien in een homoseksueel gezin, moeilijkheden zouden kennen in het onderscheiden van de beide seksen, meer bepaald in het onderscheiden van het sekserolgedrag.

Men stelt zich vooral vragen over de sekserol ontwikkeling van jongens die opgroeien binnen een lesbisch gezin. Kunnen die moeders hun zonen wel een gezonde mannelijke identificatiefiguur aanbieden? Een kind zou zich pas een duidelijk beeld kunnen vormen over het zijn van mannen en vrouwen, door ze van dichtbij mee te maken en door hun ervaring met de beide seksen binnen de bredere leefomgeving (familie, vrienden, school, jeugdbeweging,...). Met andere woorden zodra het kind gaat deelnemen aan netwerken buiten het gezin zal het kunnen kennismaken met culturele waarden op het gebied van sekse, gezinsstructuren, verwantschap, sociale klasse en ras (Warmerdam, 1998; Meulenbelt, 1993; de Haas, 1993; Brewaeyts, 2001; Nadaud, 2001).

Het is dus aan te raden dat lesbische stellen ervoor zorgen dat een jongen ook contacten heeft met een positieve vaderfiguur, maar het merkwaardige is dat jongens deze meestal zelf opzoeken of iemand aanduiden als "vaderfiguur", al is deze maar van tijdelijke aard (Bekum, 2003).

Jongetjes identificeren zichzelf niet zozeer met de man in huis maar met het mannelijke in de cultuur, en deze is zo dominant, alle kinderen leren uit dezelfde boeken en zien hetzelfde op tv, dat het eigenlijk allemaal niets uitmaakt (De Kanter, 1996).

Als het kind zich geliefd en veilig voelt in het gezin zal hij de gedragspatronen die in de samenleving heersen overnemen (Brewaeyts, 2002).

Wat het aanmoedigen van geslachtsspecifiek gedrag betreft, moet er vastgesteld worden dat lesbische stellen minder onderscheid tussen speelgoed maken dan heteroseksuele

stellen. De gevoelens van deze kinderen en het gedrag dat zij vertonen is wel in overeenstemming met hun geslacht. Over het algemeen kunnen er geen verdere noemenswaardige bijzonderheden worden gevonden. Opgroeien bij een lesbisch stel brengt zelfs vele voordelen met zich mee want, de kinderen zitten in twee verschillende culturen: de samenleving en hun gezin. Hun zonen hebben een groter vermogen tot empathie, kunnen zich beter redden in het huishouden, handelen op een minder gewelddadige manier dan hun leeftijdgenootjes groot gebracht in een heteroseksueel gezin. Ook hebben ze een flexibeler beeld over de samenleving en over de verscheidenheid van relaties (de Haas, 1993).

Jongeren uit homoseksuele gezinnen experimenteren wel meer met personen van hetzelfde geslacht dan jongeren uit een heteroseksueel gezin, alhoewel deze ook die fantasieën hebben. Net als kinderen uit heteroseksuele gezinnen zijn ze bijna allemaal heteroseksueel (De Kanter, 1996; Moor, 2001).

De enige uitzondering waarvan sprake is, is de tendens van sommige meisjes naar wat minder vrouwelijk gedrag wat zich uitte in minder traditionele meisjeskleding en meer belangstelling voor jongens speelgoed en spelletjes (Warmerdam, 1998; Meulenbelt, 1993; de Haas, 1993; Brewaeyts, 2001; Nadaud, 2001).

De jongeren die oorspronkelijk opgroeiden binnen een heteroseksueel gezin kwamen zeker gedurende die eerste en belangrijke periode van hun leven in contact met de beide biologische ouders (Brewaeyts, 2001).

Het zou wel kunnen dat de veilige binding met de ouders in gevaar komt door het vertrek van de vader. Nogal dikwijls is het zo dat na de scheiding van de biologische ouders het kind vaak contact houdt met beide ouders. Maar daar staat tegenover dat men er toch ook rekening met moeten houden dat één op de vijf vaders, na een scheiding, géén contact meer heeft met zijn kinderen. Belangrijk in dit gegeven is het om ook eens na te gaan in welke mate de vader betrokken was bij de opvoeding vóór de echtscheiding (Meulenbelt, 1993).

Er moet ook rekening met worden gehouden dat er hedendaags wel zeker een derde van de Belgische kinderen in een gezin zou opgroeien waarin één van de ouders ontbreekt, dit door scheiding of overlijden. Vaders zouden ook in mindere mate betrokken zijn bij het opvoeden van hun kinderen, het zorgen voor kinderen wordt nog heel vaak aan de moeders over gelaten. De mate waarin de afwezigheid van een vader gevolgen zou hebben voor het kind dat opgroeit bij twee moeders zou in verband kunnen staan met de mate waarin de vader relevant voor de opvoeding wordt gevonden door de moeder. Indien de biologische vader als irrelevant wordt gevonden door de moeder zal dit voor het kind ook zo zijn (Warmerdam, 1998; Meulenbelt, 1993; de Haas, 1993; Brewaeyts, 2001; Nadaud, 2001).

#### De vaderfiguur

De vader is zowel voor de jongen als het meisje belangrijk om te leren ontdekken wat mannelijke eigenschappen zijn. De jongen neemt deze eigenschappen over en dat is belangrijk voor in zijn latere leven. Het meisje leert verwachtingen scheppen in verband met haar latere relaties met mannen (Biller & Zung, 1972).

De vader helpt ook het kind los te komen van de hechte band die hij heeft met zijn moeder, de vraag blijft echter of deze rol effectief door een man moet gebeuren (Chodorow, 1978).

Ook sociale leertheorieën legden de nadruk op bewuste leerprocessen en stellen dat de vader onmisbaar is voor het aanleren van adequaat sekserolgedrag gedurende de eerste levensjaren (Bandura, 1977).



Recent is er echter gebleken, dat andere modellen en algemene culturele stereotypen die in de maatschappij te vinden zijn, ook een sleutelrol spelen in het aanleren van sekserolgedrag. Kinderen imiteren heel vaak onbewust mannelijk gedrag dat hun wereld binnendringt via media, boeken, leeftijdsgenoten en observaties op straat (Fagot, 1991). De enige betekenis die voorkomt in traditionele gezinnen die kinderen aan een vader geven is dat hij iemand is waar je trots op kan zijn. De andere betekenissen komen voor in beide gezinsvormen. Het gaat hier dan vooral over de persoon die voor je zorgt en het feit dat hij iemand is van het mannelijke geslacht waarmee je kunt stoeien, knuffelen, spelletjes spelen en bij wie je op de schoot kan.

“De term vader is cultureel en historisch ingebed in het denken van kinderen, je hoeft daarvoor geen vader te hebben” (De Kanter, 1996).

### De moederfiguur

Moeders hebben vooral een zorgende taak, vaders een opvoedende. De moeder gaat op een heel andere manier om met het kind dan de vader, zij is er vooral op bedacht om de interactie met het kind gaande te houden en dit door verbale, didactische en nabootsende spelletjes. In het eerste levensjaar blijken moeders betere verzorgers te zijn dan mannen en dit omdat vaders vooral een andere gedragsrepertoire hebben dan de moeders. Zij zijn meer gericht op het fysieke en daar hebben zuigelingen nog geen boodschap aan. In de latere levensjaren genieten kinderen wel van de technische, tactische en fysieke spelletjes van de vader (Moor, 2004).

Een kind heeft nood aan een onvoorwaardelijke, volwaardige liefde en een aanwezigheid maar ook aan strakke begrenzing, deze taken zijn heel moeilijk te combineren voor één persoon, maar bij lesbische stellen is dit perfect verdeelbaar. Wat belangrijker is dan het hebben van een vader is dus een band met een derde persoon, en deze kan een vrouw zijn (Bekkum, 2003).

Geen van deze studies of onderzoeken bespreekt de afwezigheid van de moeder in een homoseksueel gezin. Maar hoe zit het met de aanwezigheid van een ‘tweede moeder’?

## 6- De Meemoeder: de niet biologische of sociale moeder

De sociale moeder, die samenleeft met de biologische moeder en mee instaat voor de opvoeding van het kind, voelt bijna altijd geheel onverwacht een heel innige band met het pasgeboren kind. Volgens Hand kan de betrokkenheid tussen het kind en de sociale moeder zelfs groter zijn dan die tussen de biologische vader en het kind (Hand, 1991).

Het kind zelf kan in even grote mate gehecht zijn aan de sociale moeder als aan zijn biologische moeder. Het ontwikkelen van een band heeft meer te maken met de tijd die je met elkaar doorbrengt, het geslacht van de volwassene is hieraan ondergeschikt. Kinderen uit lesbische gezinnen zijn meestal zelfs veiliger gehecht (Golombok et al, 1997).

Uit onderzoek blijkt dat er geen verschil is tussen de positieve gevoelens naar de sociale moeder toe en de positieve gevoelens die de kinderen naar hun biologische vader toe hebben. Er is ook geen verschil tussen de positieve gevoelens naar de biologische moeder toe tussen een heterogezin en een homogezin.

Wat echter de afhankelijkheidsgevoelens betreft zijn kinderen afhankelijker van hun biologische moeder in heteroseksuele gezinnen dan in homoseksuele gezinnen. Wel vertonen kinderen die opgroeien in een lesbisch gezin meer afhankelijkheidsgevoelens naar de sociale moeder toe dan in een heterogezin naar hun biologische vader. Qua

negatieve gevoelens is er naar de ouders toe, in beide gezinsvormen geen verschil. Ook al zijn kinderen in een lesbisch gezin afhankelijker van hun sociale moeder in vergelijking met hun afhankelijkheid van de vader in een hetero gezin, toch krijgen de sociale moeders niet meer positieve gevoelens toebedeeld. De sociale moeder staat dus in een kwetsbare positie en het lijkt erop dat zij veel meer energie in de relatie met het kind moet steken om evenveel positieve gevoelens te krijgen. Dit kan te maken hebben met het feit dat de samenleving geen benaming geeft voor haar positie binnen het gezin, er zijn geen symbolen, rituelen die deze positie bevestigen; dit sijpelt ook in het denkbeeld van kinderen naar binnen. Ze worden geconfronteerd met vragen zoals: "Wie is jouw echte moeder?" De onzichtbaarheid van de sociale moeder verklaart haar kwetsbaarheid ten opzichte van het kind, de biologische moeder en de samenleving (Brewaeyts, 2002; Moor, 2001).

Er is wel een verschil tussen de twee moeders omwille van de biologische verwantschap, maar er hoeft absoluut geen verschil te zijn in verband met de emotionele nabijheid, de affectie en de loyaliteit van de twee ten opzichte van het kind (De Kanter, 1996).

## 7- Wat hebben kinderen wel nodig?

Wat doorheen verrichtte studies telkens opnieuw duidelijk naar voren wordt geschoven is dat kinderen in de eerste plaats liefde nodig hebben, én eerlijkheid én zich gewenst moeten kunnen voelen. Of kinderen opgroeien bij heteroseksuele ouders of bij homoseksuele ouders heeft geen enkel belang. Een liefdevolle en stabiele omgeving waarin twee mensen (of soms meerdere - dit hoeven dus niet per definitie de biologische ouders te zijn) voor het kind zorgen, is wat het kind écht nodig heeft.

Er wordt ook op het belang gewezen van een goede regeling en communicatie tussen de biologische ouders na een scheiding, waarbij zoveel mogelijk rekening zou moeten worden gehouden met het algemeen welzijn van het kind (Warmerdam, 1998:15; Meulenbelt, 1993:116).

Uit de voorgaande hoofdstukken blijkt duidelijk dat slechts een deel van de kinderen binnen homorelaties afkomstig zijn uit een vorige relatie. Het is vooral sinds de jaren '70 dat homokoppels op zoek zijn gegaan naar manieren om hun kinderwens in vervulling te laten komen, dit binnen hun bestaande homo- of lesbische relatie. Het waren in eerste instantie vooral de lesbische koppels die het 'lesbisch zijn' wilden koppelen aan het 'moeder zijn'. Verrtrekkende vanuit deze koppels hoeft het geen verder uitleg dat dit 'moeder zijn/worden' niet even makkelijk gaat als bij heterokoppels.

In de volgende 2 hoofdstukken lichten we een aantal van de meest gebruikte technieken toe die gebruikt worden om op een "niet-natuurlijke" manier zwanger te worden (Van Dijk, Terpstra, 1991).

## 8- Verschillende manieren van bevruchting.

### 8.1-Inseminatietechnieken

D.I. of **D**onor **I**nseminatie is de oudste en meest gebruikte voortplantingstechniek in de geneeskunde en was het ultieme middel tegen (vooral) mannelijke onvruchtbaarheid en genetisch overdraagbare aandoeningen (Vanfraussen, 2003: 13).

Uit D.I. kwamen dan verschillende termen voort. **K.I.E.** (**K**unstmatische **I**nseminatie met het sperma van de **E**chtgenoot) was de voorloper op **K.I.D.** (**K**unstmatische **I**nseminatie met anoniem **D**onorzaad). **K.I.K.** (**K**unstmatische **I**nseminatie met donorzaad van een **K**ennis) is een variatie op K.I.D. (Van Dijk, Terpstra, 1991: 13; Borghs, 1998: 58).

"Letterlijk betekent kunstmatige inseminatie het brengen van sperma in de vagina van de vrouw zonder dat er seksuele gemeenschap aan te pas komt. Het kunstmatige slaat niet op de bevruchting zelf, maar op de wijze van inbrengen van een deel van het bevruchtingsmateriaal. Als het sperma eenmaal is ingebracht, verloopt de bevruchting verder op natuurlijke wijze." (Baerveldt, Holtrust en Mulder, 1989: 21)

Selectieprocedures bij aanvraag KID:

Lesbische koppels hebben meer kans om geselecteerd te worden (75%) dan alleenstaande moeders (10%) (Baetens, 1997: 37).

Bij de screening van lesbische koppels wordt vooral getoetst hoe ze het ontbreken van de vaderfiguur gaan opvangen. Hun voorgeschiedenis, het gezin waarin ze opgegroeid zijn en hoe ze hun geaardheid geplaats hebben in hun sociale en familiale omgeving zijn belangrijke factoren. Ook de duurzaamheid en de stabiliteit van hun relatie is hier vooral van belang (Borghs, 1998: 53).

De meeste centra oordelen hier dan vooral dat een lesbisch koppel toch met twee een kind wil en kan opvoeden, terwijl alleenstaande moeders meestal een kind willen om hun eenzaamheid mee op te vullen (Van Dijk, Terpstra, 1991: 26).

## 8.2- Fertilisatietechnieken

I.V.F. staat voor **In Vitro Fertilisatie** (al dan niet met anoniem donorzaad) of reageerbuisbevruchting. Bij I.V.F. gebeurt de bevruchting in een laboratorium. Na de bevruchting worden er een aantal embryo's teruggeplaats (onder medische begeleiding in het fertiliteitscentrum) in de baarmoeder van de patiënte, met de bedoeling een zwangerschap tot stand te brengen. G.I.F.T. staat voor **Gamete Intrafallopian Transfer** of kortom gezegd: het eitje en de zaadcel worden in de eileider geplaats met een (al dan niet) natuurlijke bevruchting als gevolg. Deze 2 technieken zijn vruchtbaarheidstechnieken en worden uitsluitend gebruikt als alle andere middelen uitgeput zijn. Ze zijn zéér duur maar hebben als voordeel dat zowel de eicel als de zaadcel van beide partners gebruikt worden en dat er zo een "eigen genetisch kind" verwekt wordt (Baerveldt, Holtrust en Mulder, 1989:30).

## 8.3- Zelfinseminatie of geslachtsgemeenschap:

Eind jaren '70 dalen de aanvragen van heterokoppels (door I.V.F. en G.I.F.T) in tegenstelling tot de aanvragen van alleenstaande hetero (**B**ewust **A**lleenstaande **M**oeders of kortweg **BAM**-moeders) en lesbische vrouwen. Omdat veel fertiliteitscentra een discriminerend beleid t.o.v. alleenstaande en lesbische vrouwen voeren op grond van ethische, theologische en professionele achtergronden blijven veel vrouwen in de kou staan (In Frankrijk wordt deze groep, tot op de dag van vandaag, nog steeds uitgesloten) (Borghs, 1998: 52).

Met als gevolg dat veel vrouwen kozen voor zelfinseminatie (zelf inbrengen van sperma met een spuit) of geslachtsgemeenschap met een kennis. Het voordeel bij zelfinseminatie en geslachtsgemeenschap is dat het geen geld kost, het in een vertrouwde omgeving gebeurt met vertrouwde mensen, maar de risico's op geslachtsziekten en AIDS zijn zeer groot (Van Dijk & Terpstra 1991: 16).

Er zijn geen cijfers bekend hoe snel een zwangerschap ontstaat bij zelfinseminatie. Bij KID wordt 15% de eerste maand zwanger en 75% binnen de zes maanden (Baerveldt, Holtrust en Mulder 1989: 50).

## 9- Kiezen voor een donor?

Waarom kiezen voor een bekende of onbekende donor?

Vooraf alleenstaande heterovrouwen kiezen voor een bekende donor. Zij hebben veelal een bewust en doordacht besluit genomen om alleen een kind te krijgen en op te voeden. Geslachtsgemeenschap met een bekende is voor hen prettiger omdat zij een beeld hebben van de man in kwestie. Ze willen later ook tegen hun kinderen zeggen van wie ze de helft van hun genetisch materiaal geërfd hebben (Van Dijk, Terpstra 1991: 22). Niettegenstaande dat ook lesbische koppels kiezen voor een bekende donor (in mindere mate). Het is dan meer om een bloedband met het verwekte kind te hebben. Zij kiezen dan voor donorsperma van familieleden omdat de sociale of meemoeder totaal geen aanspraak kan maken op het kind op juridisch vlak (Van Dijk, Terpstra 1991: 16).

Het grootste deel van zowel de heterokoppels als de lesbische koppels kiezen voor een anonieme donor in een fertiliteitcentrum omdat het veilig is (alle sperma wordt streng gecontroleerd op SOA's, HIV, erfelijkheidsziekten en vruchtbaarheid) en om afstand te bewaren tussen alle partijen.

Marissing (1988) stelt: "Het is een klinisch gebeuren dat letterlijk en figuurlijk de afstand tussen de donor en de ouder(s) symboliseert. Om die reden bestaat er over het algemeen een voorkeur voor inseminatie boven het hebben van geslachtsgemeenschap. Het is voorstelbaar dat geslachtsgemeenschap het zakelijke karakter van de sperma-donatie kan vertroebelen."

Bij heterokoppels is de onvruchtbaarheid van een van de partners op zichzelf al een groot probleem. Om dan ook nog eens uitleg te moeten geven aan het kind dat één van de ouders niet de biologische ouder is, kan voor het kind verwarrend zijn en de ouders houden het dan ook liever geheim (8 % van de kinderen is op de hoogte) (Brewaeys, 1997).

Lesbische koppels kiezen vooral voor een anonieme donor omdat ze vrezen voor inmenging van een derde persoon. De donor in kwestie kan de positie van de sociale moeder ondermijnen en een claim opeisen van vaderschap (wat kan in alle gevallen van inseminatie) (Van Dijk, Terpstra 1991: 15).

Bij lesbische koppels is hier totaal geen sprake van geheimhouding. Integendeel. Alle kinderen die hierover ondervraagd werden, zijn al van jongs af aan op de hoogte (Brewaeys, 1997).

In België heeft het Centrum voor Reproductieve Geneeskunde AZ-VUB voor baanbrekend werk gezorgd, want zij waren de eerste die lesbische vrouwen geïnsemineerd hebben met anoniem donorzaad. Hun beleid vond dat er geen redenen waren om deze groep uit te sluiten. Onder leiding van Professor Anne Brewaeys is er in 1990 een follow-up studie gestart en alle KID-ouders hebben er aan deelgenomen. Het was over een lange periode om na te gaan welke positieve en negatieve invloeden een kind ondervindt als het grootgebracht wordt in een homogezin en of de ouders de kinderen zouden inlichten over het donorschap (De Standaard, 2001).

Al deze mogelijkheden leiden ons naar diverse problemen op juridisch vlak. Waar kunnen we dit situeren in ons huidig juridisch en maatschappelijk stelsel? Een verdere kijk hoe de rechterlijke en juridische macht in België staan tegenover het fenomeen "homo-ouders"

## 10- Juridische achtergronden

### 10.1- Afstammingsregels

Afstamming is het geheel van regels waardoor kinderen door de voor hen verantwoordelijke groepen of individuen vastgehecht worden aan de socialisering. Deze verantwoordelijkheid rust normaal gezien automatisch bij de ouders. Het afstammingsrecht vormt de kern van de juridische neerlegging van de maatschappelijke aanspraken inzake socialisering (Borghs, 1998).

Hier kunnen we drie belangrijke grondregels onderscheiden. Ten eerste het feit dat de afstamming gezien wordt als zijnde tweezijdig. In beginsel heeft een kind altijd twee ouders, een man en een vrouw. Strikt genomen kan men hieruit besluiten dat er geen afstamming kan worden vastgesteld tussen twee mannen of twee vrouwen. De tweede, en de voornaamste, basisregel is het biogenetische aspect van de afstamming. De ouders worden aangeduid op grond van de biologische relatie met het kind. Deze biologische band is echter verschillend voor man en vrouw. Deze biologische band wordt gezien als determinerend voor de afstamming. Ten derde gaat men ervan uit dat alle kinderen gelijke rechten hebben ten aanzien van de afstamming, ongeacht de omstandigheden van hun geboorte (Borghs, 1998).

Zoals vermeld speelt het biogenetische aspect bij het vaststellen van de afstamming een zeer grote rol en is men nogal dikwijls geneigd hiernaar terug te grijpen. Wanneer er toch andere grondslagen gebruikt worden om het ouderschap vast te stellen (zoals bij adoptie), dan zal men toch nog zoveel mogelijk proberen om het biogenetische model erin te verweven. Het feit of men al dan niet gehuwd is, is niet meer dé voorwaarde tot een volwaardige afstamming. Het feit dat afstamming eigenlijk ook een sociocultureel gegeven is, wordt veel te weinig in rekening gebracht. Er is te weinig aandacht voor de verscheidene functies dat afstamming in onze maatschappij (zou) moet(en) vervullen. De biologische ouder is niet per definitie steeds de beste ouder. Dit brengt met zich mee dat evengoed ouders van hetzelfde geslacht kunnen instaan voor deze functies binnen onze maatschappij. Nog een beperking die we terugvinden in de biologisch gefundeerde afstammingsrelaties is de tweezijdigheid ervan. Een kind kan maximaal twee juridische ouders hebben, met name een moeder en een vader. Hieruit volgt dat het uitgesloten is voor twee partners van hetzelfde geslacht om samen juridisch ouder te zijn van hetzelfde kind. Dit laat ons reeds vermoeden dat er een grote discrepantie bestaat in de behandeling van heterokoppels en homokoppels (Borghs, 1998; Nederlandstalige Vrouwenraad, 2000).

### 10.2 Verschillen tussen heteroseksueel en homoseksueel ouderschap

Hierna volgt een schematisch overzicht van zowel de gelijke als de verschillende behandeling van hetero- en homoseksueel ouderschap, dit gezien vanuit het oogpunt van adoptie en het ouderlijke gezag.

<b>Heteroseksueel ouderschap</b>	<b>Homoseksueel ouderschap</b>
<p><b>Adoptie:</b> Binnen het huwelijk is er een gelijke erkenning voor beide echtgenoten.</p> <p>Bij samenwonenden is erkenning slechts mogelijk door één persoon, de éénouderadoptie. Dit is in feite het logisch gevolg dat een kind slechts kan afstammen van één vrouw en één man. In de praktijk zijn er echter heel wat subjectieve voorwaarden die dergelijke adoptie bemoeilijken. Deze 'moeilijkheden' worden nog scherper naarmate de adoptant afwijkt van het traditionele gezinspatroon.</p>	<p>Het is volstrekt onmogelijk om binnen een homohuwelijk een kind te adopteren.</p> <p>Bij ongehuwde homokoppels krijgt men ook een éénouderadoptie. Deze adoptie zal natuurlijk ook de nodige subjectieve tegenkanten ondervinden. Het gezamenlijk uitoefenen van het ouderlijk gezag door twee partners van hetzelfde geslacht is onmogelijk. Met de betrokken partner worden geen (bijkomende) juridische afstammings- of verwantschapsbanden tot stand gebracht. Bij het overlijden van de adoptant wordt de voogdij dan ook niet automatisch op de partner overgedragen, indien deze niet via testament is vastgelegd zal er door de vrederechter een voogd aangesteld worden. (zie ook voogdij)</p>
<p><b>Ouderlijk gezag:</b> Wanneer de ouders samenleven wordt het ouderlijk gezag gezamenlijk uitgeoefend. Bij niet gezamenlijk leven blijven beide ouders dit gezag uitoefenen. Dit kan echter opgesplitst worden door de rechter, de ouder die dan geen ouderlijk gezag krijgt, behoudt wel het recht van toezicht over de opvoeding van het kind.</p> <p><b>Voogdij:</b> Bij het overlijden van één van de twee ouders zal de andere ouder automatisch tot voogd benoemd worden. Als voogd moet hij/zij de goederen van het kind beheren en oefent hij/zij als titularis van het ouderlijk gezag de daaraan verbonden rechten uit.</p>	<p>Bij een kind dat geboren is uit een lesbische relatie zal het ouderlijk gezag enkel rusten bij de biologische moeder.</p> <p>Bij een kind geboren uit een lesbische relatie is de biologische moeder de wettelijke voogd over de goederen van het kind. Een toezienend voogd zal worden aangeduid door de vrederechter. De mee-ouder heeft hier dus niet automatisch recht op het voogdijschap, zelfs niet bij het overlijden van de adoptie-ouder.</p> <p>Als het echter gaat om een kind afkomstig uit een vroegere heteroseksuele relatie krijgt de langst levende ouder automatisch het gezag over het kind en zal aangesteld worden als wettelijke voogd. De homoseksuele partner maakt hier totaal geen aanspraak op enige vorm van gezag over het kind.</p>

(Nederlandstalige Vrouwenraad, 2000; Borghs, 2004).

### 10.3- Juridische moeilijkheden omtrent homoseksueel ouderschap

Er zijn verschillende argumenten die juridisch gezien zouden kunnen aangebracht worden tegen het homoseksueel ouderschap.

Ten eerste het feit dat elk kind recht heeft op een vader én een moeder. Er is in de wet reeds een mogelijkheid tot éénouderschap voorzien, met name de éénouderadoptie, incestueuze afstamming en als het kind zelf weigert in te stemmen met de erkenning door een man. Deze voorbeelden hebben als gevolg dat dit principe een totaal foutief uitgangspunt is als argument tegen homoseksueel ouderschap. Er is zelfs een mogelijkheid dat een kind twee vaders of twee moeders heeft. Dit is het geval bij gewone adoptie. Er is dan sprake van een adoptieve vader/moeder én een vader/moeder volgens de klassieke regels der afstamming. Hierbij dienen we weliswaar op te merken dat beide vaders/moeders verschillende rechten hebben ten aanzien van het kind (Borghs, 1998; Nederlandstalige Vrouwenraad, 2000).

Ten tweede hebben we het biogenetische aspect. De biologische band is bepalend voor de afstamming. Ook hier hebben we reeds tal van uitzonderingen voor heterokoppels waardoor het duidelijk wordt dat de biologische relatie tot het kind steeds minder determinerend is (Borghs, 1998; Nederlandstalige Vrouwenraad, 2000).

Homoseksueel ouderschap zou ook wettelijk in strijd zijn met de belangen van het kind. De term "belang van het kind" wordt meestal gebruikt om concrete situaties te beoordelen. Met andere woorden een situatie waarin concrete belangen voor concrete personen ten opzichte van elkaar worden afgewogen (bv. bij een echtscheiding). Dit staat in tegenstelling met de vraagstelling waarop men hier doelt, kan een bepaald kind onder bepaalde omstandigheden beter niet of wel geboren worden. Het gaat hier om een eerder profetische beoordeling. De term "belang van het kind" wordt tevens gezien als zijnde zeer subjectief, zo kan men in dit opzicht ook de vraag stellen omtrent het belang van het kind en een al dan niet autoritaire opvoeding. Dit is met andere woorden geen juridische vraagstelling, maar eerder een ethisch-politieke vraagstelling.

Tenslotte is er het afwijzen van kunstmatige voorplantingstechnieken bij homokoppels als zijnde dat het hier niet gaat om een therapeutische noodzaak. Halebikoppels zijn inderdaad in principe niet onvruchtbaar. Maar zij doen enkel een beroep op kunstmatige voortplantingstechnieken omdat er geen vruchtbare partner van het andere geslacht beschikbaar is binnen de relatie (Borghs, 1998; Nederlandstalige Vrouwenraad, 2000).

Conclusie: de juridisch ongelijke behandeling waarmee homoseksuele ouders geconfronteerd worden is schrijnend. Toch wordt er een tendens ervaren om minder nadruk te leggen op het biologisch gegeven ten gunste van de feitelijke opvoedingssituatie en de vrije wil. Een belangrijke waarborg voor het kind voor een positieve beleving van de afstammingsrelatie is het feit dat het gaat om een gewild kind, een zeer bewuste keuze voor kinderen. De warmte van het nest wordt meer en meer op de voorgrond gebracht ten nadele van de kilte van de bloedband. Dit gaat ook op voor het belang van het kind. Er is geen enkel valabel argument te vinden waarom homoseksuele ouders minder liefdevolle zorg en aandacht besteden aan hun kinderen dan heteroseksuele ouders. Tevens kan men zeggen dat bij de kritiek tegen of het afwijzen van het homo-ouderschap het gaat om een al te strikte en vooral gedateerde interpretatie van ons wetboek, een verduidelijking volgt in het volgende stuk aan de hand van twee artikelen uit het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (Borghs, 1998; Nederlandstalige Vrouwenraad, 2000).

### 10.4- Homoseksueel ouderschap en de mensenrechten.

In dit deel worden een aantal artikelen besproken uit het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (hierin staan, sinds 1950, alle basisvrijheden en rechten van alle

inwoners van de lidstaten van de Raad van Europa neergeschreven). Met betrekking tot het homoseksueel ouderschap richten zijn er 2 artikelen die van belang zijn.

Artikel 8 EVRM (Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens):

*"Een ieder heeft recht op eerbiediging van zijn privé-leven, zijn gezinsleven, zijn huis en zijn briefwisseling. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan met betrekking tot uitoefening van dit recht, dan voor zover bij wet is voorzien en in een democratische samenleving nodig is in het belang van 's lands veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, de bescherming van de openbare orde en het voorkomen van strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden, of voor de bescherming en vrijheden van de anderen."* (Borghs, 1998).

Het gaat hier over de bescherming van het recht op een gezins- en familielevens. Zowel het kind als de ouders hebben het recht de afstamming van de vader en de moeder juridisch erkend en beschermd te zien. Om sprake te zijn van een echt gezinsleven moet er zowel een genetische band aanwezig zijn als een socio-affectieve band. Er moet met andere woorden sprake zijn van een doorleefde relatie, een op elkaar aangewezen zijn (zowel affectief als sociaal-economisch). Hieruit zou men kunnen afleiden dat een stabiele homoseksuele relatie met kinderen, waar tevens sprake is van een daadwerkelijk beleefde socio-affectieve band, valt onder het recht op bescherming van het gezins- en familielevens. De Europese Commissie oordeelde echter al meermaals dat een homoseksuele relatie niet onder dit recht uit artikel 8 valt (Borghs, 1998).

Artikel 12 EVRM:

*"Mannen en vrouwen van huwbare leeftijd hebben het recht te huwen en een gezin te stichten volgens de nationale wetten welke de uitoefening van dit recht beheersen."* (Borghs, 1998).

Volgens de traditionele interpretatie van artikel wordt er een direct verband gelegd tussen het huwelijk en de voortplanting. Men kan dit artikel 12 echter ook opsplitsen in enerzijds het recht om te huwen en anderzijds het recht een gezin te stichten. Dit zou betekenen dat het recht een gezin te stichten niet langer het voorrecht is van gehuwden. Een redenering die veel dichter aanleunt met de realiteit. Er zijn immers meer en meer koppels die kiezen voor het statuut van samenwonenden en toch een gezin kunnen stichten. Er is trouwens ook nergens spraken van een rechtstreeks koppelen van het recht om te huwen aan het recht om een gezin te stichten. Men zou dus door de hedendaagse wijzigingen binnen de gezinsvormen het artikel 12 EVRM beter meer dynamisch gaan interpreteren en via deze interpretatie dan ook te komen tot een aanvaarding van het 'homogezin'. Dit open trekken van onder andere het EVRM noodzaakt ons het homo-ouderschap meer op de agenda te zetten van zowel de wetgevende als de rechterlijke machten (Borghs, 1998).

10.5- Naar een regeling van homoseksueel ouderschap?

Reeds jaren wordt er door de homobeweging een strijd gevoerd voor het recht voor homo's en lesbiennes op het krijgen van kinderen. In dit deel kijken we hoe groot de bereidheid is van verschillende groepen in onze samenleving om hier een oplossing-antwoord voor te bieden.

De Wetgever

Het is vrij moeilijk om het homoseksueel ouderschap vast te leggen in strikte afdwingbare rechtsregels. In België is dit (voorlopig) alleszins nog niet het geval, doch in verschillende Europese landen bestaan hier reeds wetten voor. Zo is kunstmatige inseminatie voor homokoppels bijvoorbeeld bij wet verboden in Frankrijk, Zweden en Noorwegen.

De Vlaamse politieke partijen hebben in het verleden al verschillende pogingen gedaan tot het regelen van het homoseksueel ouderschap.



Zowel de SP (huidige SP-a), Volksunie (huidige NVA) als Agalev (huidige Groen!) zijn voorstanders voor het erkennen van adoptie door homoseksuele partners. De Volksunie voegde hieraan toe dat de kwaliteit van de opvoeding volledig onafhankelijk moet gezien worden tot het geslacht van de partners. De VLD deelt dit standpunt, weliswaar enkel in niet-officiële mededelingen (Borghs, 1998).

De CVP (huidige CD&V) is daarentegen volledig gekant tegen de opvoeding van kinderen door twee ouders van hetzelfde geslacht. Zij benadrukken het belang van een vader én een moeder voor het kind. Door de CVP-jongeren werd hier aan toegevoegd dat de kans groot is dat kinderen uit dergelijke relaties door het ontbreken van een mannelijke of vrouwelijke component in de opvoeding veel sneller met identiteitsproblemen te kampen zullen hebben en zodoende op een zijspoor in onze samenleving terechtkomen. Toch zien we een langzame verschuiving in de standpunten van de CD&V en zien we al meer een tendens naar een regeling van de juridische positie van de sociale ouder (Borghs, 1998). Tenslotte hebben we het Vlaams Blok (huidige Vlaams Belang) die totaal gekant is tegen adoptie door homoseksuele koppels. Zij stellen dan ook voor om dit bij wet te verbieden. Het gaat het Vlaams Blok niet alleen om deze homoseksuele koppels, maar ook om éénoudergezinnen, bom-moeders en vrijwillig kinderloze huwelijken. Deze niet-conformistische gezinsvormen worden door het Vlaams Blok gezien als louter materialistisch en individualistisch (Borghs, 1998).

### De ethici

Op de achtergrond van dit politieke vraagstuk ligt een fundamenteel ethische kwestie. Deze ethische kwestie kan opgesplitst worden in twee visies: enerzijds een visie die gebaseerd is op de katholieke geloofsleer en anderzijds een meer humanistisch georiënteerd standpunt (Borghs, 1998).

De katholieke geloofsvisie zal elke vorm van kunstmatige voortplantingstechnieken veroordelen. Een kind moet het resultaat zijn van de liefde tussen twee mensen, de echtelijke éénwording binnen het huwelijk. Bij kunstmatige voortplantingstechnieken is er geen sprake meer van een onderling samenwerken tussen de twee echtgenoten. Dergelijke technieken kunnen ethisch alleen aanvaard worden wanneer er sprake is van een therapeutisch doel of bij vruchtbaarheidsproblemen. Daarenboven veronderstelt de katholieke kerk ook een reële aanwezigheid van een vader én een moeder. Aanwezigheid van beide geslachten zijn noodzakelijk wil het kind in volle vrijheid en verantwoordelijkheid uitgroeien tot een volwaardige volwassene. Weliswaar wordt nergens gesproken over de slechte opvoedkundige eigenschappen van homoseksuele koppels, er is in se geen sprake van enige opvoeding door homo's en lesbiennes. Homoseksueel ouderschap wordt a priori afgewezen. Toch merken we de laatste jaren hier ook een tendens richting het toekennen van een educatief statuut aan de lesbische meemoeder. Toch zal men binnen de katholieke kerk blijven wijzen op andere mogelijkheden zoals het pleegouderschap of de deelname aan foster parents plan, om op die wijze zijn/haar drang naar het vervullen van een ouderlijke plicht binnen de maatschappij te vervullen (Borghs, 1998).

De meer humanistische visie ziet elke beslissing met betrekking tot de voorplanting als een onderdeel van het privé-leven. De overheid dient zich bij dergelijke beslissingen zoveel mogelijk op de achtergrond te houden. De persoon in kwestie dient hierin bijgestaan te worden door een arts, die op zijn beurt een therapeutische vrijheid en ethische plicht heeft en na een onbevooroordeelde analyse al dan niet beslist in te gaan op het verzoek. Deze humanistische strekking vertrekt ook vanuit de wetenschappelijke gegevens die wijzen op het feit dat er geen wezenlijk verschil is omtrent eventuele opvoedingsproblemen tussen kinderen opgevoed in een traditioneel gezin in kinderen uit niet-traditioneel gezin (Borghs, 1998).

### De rechters

Rechtszaken worden meer en meer uitgesproken ten voordele van de bescherming van het kind binnen een homoseksueel gezin. Dit is vooral een tendens die waar te nemen valt binnen de Anglo-Amerikaanse rechtspraak (Borghs, 1998).

Een aantal voorbeelden ter verduidelijking:

In de Verenigde Staten kreeg een lesbisch koppel het recht om een kind te adopteren. Stiefouderadoptie (de mogelijkheid voor een homoseksuele man of vrouw om de kinderen van zijn/haar homoseksuele partner te adopteren) is in een aantal staten van de V.S. mogelijk. In Zweden kreeg een lesbische moeder recht op vaderschapsverlof (Borghs, 1998).

Men kan besluiten dat bij zowel de rechterlijke macht als bij de wetgevers de sociale, morele en vooral godsdienstige waarden een doorslaggevende rol hebben. Ondanks alle positieve resultaten uit wetenschappelijk onderzoek omtrent de belangen van het kind en de invloeden binnen een niet-traditioneel gezin op de verdere levensloop van het kind wordt hier nog veel te weinig rekening met gehouden (Borghs, 1998).

Conclusie: Het toenemend aantal homoseksuele koppels die kinderen opvoeden, alsook het meer en meer 'outen' van homoseksuele ouders na een heteroseksuele relatie met kinderen, impliceert een ander, meer aangepast, wettelijk kader. Een aangepaste juridische regeling voor homoseksueel ouderschap is heden ten dage echter nog zo goed als onbestaande. Men moet streven naar een gelijkwaardig ouderschap in alle gezinsvormen. Hiervoor is er een aanpassing in verschillende rechtstakken noodzakelijk die niet van vandaag op morgen mogelijk zijn. De grootste en tevens moeilijkste wijziging zal moeten gebeuren in het afstammingsrecht (vooral dan ten aanzien van de hervorming van de tweezijdige en biologische afstamming) (Nederlandstalige Vrouwenraad, 2000).

Er gaat momenteel echter nog te veel aandacht naar het biologisch ouderschap, terwijl sociale ouders die even goede of zelfs betere ouders kunnen zijn in de rechtspraak dood gezweven worden. In dit opzicht verklaart Frank Emmert in zijn 'The family policy of the European Community' : *"Member States' reservations against legalization of adoptions by same-sex couples are increasingly incomprehensible in the light of the growing body of research on the possible effects of growing up in such a 'family' on the children. The care and the attention actually given to the children clearly outweighs the gender of the 'parents'. Also the question arises as to whether the States can remain blind to the fact that all over Europe hundreds of thousands of children are in fact growing up either in 'families' of lesbian and gay couples or often in homes shared by same-sex housemates who may live together for many years just like a family but without having sexual relationships with each other. Last but not least one might ask whether children are not better off in a 'family' of same-sex lovers rather than in an institution"* (Borghs, 1998).

## 11. Tot slot

Homoseksueel ouderschap en andere nieuwe vormen van ouderschap, kunnen niet meer worden weggedacht uit de huidige samenleving.

Uit de eerder schaarse voorhanden liggende resultaten van onderzoeken naar jongeren geboren uit een heteroseksuele relatie en opgegroeid met een homoseksuele ouder, of binnen een homoseksueel gezin, kan worden afgeleid dat er geen echte verschillen bestaan tussen deze kinderen en kinderen die worden opgevoed door heteroseksuele ouders. Om aan alle samenlevingsvormen een veilig en tolerant sociaal klimaat te bieden, zorgt men er best voor dat dezelfde juridische en maatschappelijke rechten gelden (de Haas, 1993:10).

## 12. Bibliografie

- BAL, J. (2003) De opvoeding van jongens door vrouwen zonder man, gestoorde ontwikkeling of bredere kijk? *M/V zorg*, (1):7-9.
- BORGHS, B. (1998) Juridische aspecten van homoseksueel ouderschap – Het recht om lief te hebben. *Gent, Mysch & Breesch*.
- BREWAEYS, A. (2001) Lesbisch ouderschap. Een follow-up studie van moeders en kinderen. *Uitgelezen*, 7(1): 2-10.
- DE HAAS, M.A., (1993) *Homoseksuele ouders*. Handboek kinderen en adolescenten.
- DE KANTER, R. (1996) *Een vader is een mannelijke moeder, eigenlijk*. Utrecht, Jan Van Arkel.
- ECKHOUT, A. (2002) Mijn moeders zijn toleranter. *De Standaard*, 6 december 2003.
- EMMERT, F. (1993) *The family policy of the European Community*. In: WAALDIJK, K., CLAPHAM, A. (ed.) *Homosexuality: a European Community issue*. Dordrecht, Martinus Nijhoff Publishers,
- LEPLAE, J. (2003) De vermenigvuldigingsdans. KID onder vuur. *ZiZo*, nov-dec: 38.
- MEULENBELT, A. (red.) (1993) *Het kind en het badwater. Over veranderend ouderschap*. Amsterdam, Van Gennep.
- MOORS, Y., P., NIJS (2001) De psychoseksuele ontwikkeling bij kinderen van homoseksuele ouders. *Tijdschrift voor seksuologie*, (25): 46-58.
- NADAUD, S. (2001) Een studie naar de psychologie en het gedrag van kinderen uit homoparentale gezinnen. *Uitgelezen*, 7(1): 11-12.
- NEKKEBROECK, J., A., BREWAEYS (2002) Lesbische moeders en heteroseksuele ouders, hun rol bekeken vanuit het kindperspectief. *Tijdschrift voor seksuologie*, (25): 126-130
- PEETERS, K. (1997) Kinderwens. Een gesprek met psychologe Patricia Baetens. *Antenne*, 15(2): 37-45.
- Standpunten gezinsvormen en ouderschap, december 2000, *Nederlandstalige Vrouwenraad*
- THIENPONT, K. (2004) Gender&sex, sex&gender. *Antenne*, september: 18-23.
- UNICO, R. (2004) Opgroeien in een gay home. *Gay Krant*, (505): 17-19.
- VAN DIJKE, A. (1991) *Wel kinderen geen man*. Utrecht, Warray.
- VANFRAUSSEN, K. (2003) Opgroeien in lesbische gezinnen. *Nederlandstalige Vrouwenraad*, (4): 13-17.
- VLAEMINCK, M. (2001) *Damesdubbel, herendubbel*. Leuven, Van Halewyck.
- VLEERLAAG, M. (2004) Wil het kind jou ook? <http://www.zijaanzij.nl>

WARMERDAM, H. (2003) Homoseksuelen met kinderwens kiezen bewust. *De Telegraaf*, 21 juni 2003.

WARMERDAM, H., A. GORT (1998) *Meer dan gewenst. Handboek voor lesbische en homoseksuele ouders*. Amsterdam, Schorer.

WARMERDAM, H.(1995) Ik heb het gevoel dat ik uit mijn beide moeders kom. *Homologie*, 3(3): 4-7.

xx., (2004), Homo-ouder en dan? <http://www.orpheushulpverlening.nl>